vypráví. Literárně jsem si ji dovolil upravit a vy si ji teď můžete přečíst. Je to zároveň zakončení povídání o sloupských zvonech.

Pověst o zvoníkovi

Vrátíme se do časů, kdy v celém Sloupě za noci plápolaly pouze dvě olejové lampy, které udržoval noční hlídač a ponocný, jenž s halapartnou a troubou ze stočené kůry oznamoval příchod každé nové noční hodiny.

Bylo to druhého listopadu, den Dušiček, a starý zvoník se chystal na svůj další pracovní den. Byl trochu nesvůj, neboť vlhké a sychravé počasí těchto dnů mu nedělalo dobře na jeho silné revma.

Tento den byl v mnohém jiný, než dny všední. Musel začít zvonit přesně v pět ráno a zvonit celou hodinu na náš největší zvon Maria. Takto to ukládala místní tradice. V tento posvátný den se totiž k Panně Marii Sedmibolestné navrací nepočitatelný zástup dušiček, které k ní za svého pozemského života putovaly a dnes jsou na její milostivou přímluvu vysvobozeny z očistných muk do jejího chrámu.

Zvoník se oblékl, vzal lucernu, klíče a vyrazil. Prošel nízkými dvířky na severní straně chrámu a pečlivě za sebou zamknul. Nyní ho čekalo více jak sto dubových schodů. Už je ani nepočítal. Znal zde dokonale každou pavučinku, každé zákoutí. Došel ke zvonu, zvedl lucernu a láskyplně na něj pohlédnul. Pronesl krátkou modlitbu a uvolnil z držáku zvonící lano. Soustředil se a čekal na ponocného.

Jakmile zaslechl hlas trouby, jeho mozolnaté ruce sevřely lano a začal svoje dílo. Jeho zkušenosti mu umožňovaly udržovat pravidelný rytmus, a tak se jeho myšlenky postupně navracely do jeho dětství a poté k tomu, co ho dnes všechno čeká. Náhle se mu zdálo, že opět slyší hlas ponocného. Zpomalil tempo, zastavil zvon a opět pronesl krátkou modlitbu.

Cestou schodištěm dolů ho náhle přepadl neblahý pocit, že něco není v pořádku. Po několika krocích se zastavil a s hrůzou zíral před sebe. Na schodech stála drobná, jakoby průhledná stařenka. V jejích očích uviděl zvláštní smutek. V tu chvíli tichým hlasem řekla: „Chlapče, málo jsi zvonil, nedošla jsem“. I přes svůj úlek zvoník vše rychle pochopil, otočil se a utíkal zpět ke zvonům. A zvonil a zvonil a zvonil.

S obavami pak scházel po schodech dolů, ale už nikoho nepotkal a dvířka dole byla zamčená… Vše vyprávěl s rozechvělým hlasem své rodině.

A od toho času se tento příběh předával z jedné generace na druhou, až se dostal k nám.

Úvod

Jejich hlas (až na jedno krátké období v roce) slyšíme každý den. Rozhodně ale ne všichni měli možnost se k těm našim zvonům podívat a třeba si i na to nádherné dílo našich zvonařů sáhnout. Tu možnost jsem naštěstí měl a musím říct, že je to docela zvláštní pocit dotýkat se například zvonu, kterému bude zanedlouho 260 let. Vede vás to k přemýšlení a respektu. Respekt máte z toho největšího zvonu díky jeho stáří, ale i z toho nejmenšího díky jeho účelu. Tím nejmenším je totiž umíráček. Přemýšlení pak vedlo k sepsání tohoto spisku, který vám předkládám k přečtení.

Ještě chci poděkovat všem, kteří mi jakýmkoliv způsobem pomohli tuto stručnou historii našich zvonů sepsat.

Miloslav Kuběna

Z historie sloupských zvonů

A znějí ústy věků …

Legenda vypráví, že jednoho krásného rána roku 406 šel v italské Kampanii lesem zdejší biskup Paulinus. Když jeho pohled spočinul na květině ve tvaru zvonku, napadlo ho, že pokud by nechal udělat podobný tvar z kovu a přivázal si ho ke svému oděvu, tak jeho cinkání by zřejmě umocnilo jeho biskupský majestát. Tím prý dal základ ke vzniku zvonařství.

Než se pustíme do historie sloupských zvonů, tak si ještě ujasníme, co je to zvonovina. Jde o směs mědi (77 - 78%) a cínu (22 - 23%).

Nejprve se podíváme na jeden článek, který nám poví to základní o prvních zvonech našeho kostela. Článek vyšel v Časopise Moravského muzea zemského v roce 1906. Nese název *Soupis zvonů na Boskovicku* a napsal ho muzejní konzervátor František Lipka. Na stranách 64 a 65 se mimo jiné dozvíme následující informace.

Původní sloupské zvony byly odlity v roce 1753. V pravé věži byl tzv. „hrubý“ zvon o průměru 1,26 m. Na čepci měl hrubší ornament a jednořádkový nápis: DVRCH DAS FEVER BIN ICH GEFLOSSEN · JOHANN JOSEF PFRENINGER IN WIENN HAT

MICH GEGOSSEN (V čtěte jako U).

Pod nápisem procházel pás figurek střídavě dvojího typu. Na plášti umístěny reliéfy: sv. Jan Nepomucký (největší), svatá Anna (s křížem a v podobě Panny Marie Sloupské), kolem v trojúhelníku pak tři andělské hlavičky. Pod reliéfem se nacházely dva korunované znaky a nápis: DIRECTORE DOMINO ANTONIO WEYSENREGNER ANNO · MDCCLIII · Po obvodu zvonu (mezi dvěma jednoduchými pruty) nápis: QVATVOR CAMPANE FVSE SYNT · SVMPTIBVSEXCELLENTISSIME COMITIS CAROLINE A ROGENDORFF VIDVE, EX FAMILIA PALFIANA AB ERDED, FVNDATRICIS ECCLESIE, IN PAGO SLAUP, QVE VOX (později zamazáno) GERMANIS COLVMNAM SONAT. Tento zvon známe pod názvem Maria.

V levé věži byly umístěny dva menší zvony – druhý (prostřední) se stejným ornamentem i figurami, jako předešlý velký, měl průměr 1,03 m a nápis:
JOHANN JOSEPH PFRENINGER IN WIENN HAT MICH GOSSEN ANNO 1753. Na plášti měl reliéfy svatého Antonína Pad., Josefa, klečícího rytíře a svatého Floriána s nápisy: S : ADONIE S : IOSEPHE S : DONATE S : FLORIANE ORADE PRO NOBIS. Také na tomto zvonu byly korunované znaky hrabat Rogendorfů a Palfů. Zvony měly železná srdce se značkami pro odlišný tvar. Druhý zvon v levé věži (tzv. poledník) měl průměr 0,82 m. V roce 1876 jej bylo nutné přelít a poté již nesl český nápis: EMIL WEBER V BRNĚ PŘELIL MNE 1876. Na plášti stálo: SS · JIŘI (reliéf) ROCHU (reliéf) JAKUBE (reliéf) A ŠEBESTIANE (reliéf) PROSTE ZA NÁS. Na okraji měl borduru vyplněnou dubovou ratolestí. Další dva malé zvony byly umíráček a tzv. pozdvihováček. Tolik ze zmíněného článku.

Samozřejmě jsem se zajímal o zvonaře Johanna Josefa Pfreningera (chybně je jeho jméno někdy uváděno ve tvaru „Perenger“). Pracoval ve Vídni, jeho zvony jsou dokumentovány v rozmezí let 1743 - 1767. Nejvíce se jich dochovalo v diecézi St. Polten. Na Moravu zřejmě dodal kromě našich zvonů ještě jeden pro Ždánice, a to roku 1756. Další jeho aktivity na našem území nejsou známé, takže více informací by snad mohlo mít jen vídeňské muzeum.

Při pátrání v rajhradském Diecézním archivu Biskupství brněnského se 1. srpna 1930 v Halenkově, u svého otce se vyučil kovářem a poté absolvoval strojní průmyslovku ve Vsetíně. Celý svůj život věnoval práci kolem zvonů. Zemřel 16. října 1996. V díle pokračuje jeho syn Josef, který se navíc věnuje sochařství.

V jejich dílně byly odlity pro náš kostel dva zvony. Na prvním jsou figurami znázorněni svatí Cyril a Metoděj a zvon také nese nápis CYRILE A METODĚJI OPATRUJTE DÍLO VAŠÍ SETBY ULIL JOSEF TKADLEC HALENKOV 1988. Na druhém je znázorněn svatý Václav a nápis SVATÝ VÁCLAVE VLASTI NAŠÍ ŽEHNEJ, NA SVŮJ LID PAMATUJ ULIL JOSEF TKADLEC HALEKOV 1988.

Tentokrát se podíváme, co o události napsal do obecní kroniky tehdejší kronikář Jan Klimeš: *„A aby byl obraz naší obce v roce 1988 celistvý, je třeba se zmínit o významné religiosní události. 16. října 1988 odpoledne byly vysvěceny nové zvony sloupského kostela. Oba zvony – větší, vážící 7,5q byl pojmenován po svatém Cyrilu a Metoději, menší o váze 4q po svatém Václavovi – dodala zvonařská firma z Halenkova u Vsetína, včetně umístění. Náklady dosáhly částky 400 tisíc Kč. Samotného vysvěcení se zúčastnilo značné množství věřících ze Sloupu a okolí.“*

Přestože si na tento den mnozí z vás pamatují, dodávám ještě pár podrobností. Firma zvony sama dovezla a byly před svěcením a vyzvednutím umístěny za dvířky ze severní strany kostela, kudy se chodí na věž. Dodala také ocelovou stolici a instalovala takzvané vyzváněče. Nápomocní při vyzvedávání byli mnozí občané jak ze Sloupa, tak i z okolí. Za všechny bych jmenoval alespoň dva. Tím prvním je František Jedlička (hlavní organizátor vyzvednutí), kterého o pomoc požádal přímo tehdejší pan farář P. Vladimír Kotoun (ten zemřel 20. ledna 1994). Z ČKD Blansko byl zapůjčen vrátek, schopný vyzvedávat až do výšky 60 metrů. K oknu v severní věži to podle pana Jedličky bylo asi 23 metrů. Tím druhým je Pavel Hasoň z čp. 34, který měl mimo jiné velký podíl na přípravě vyzváněče pro nejstarší náš zvon Maria. Jsou také, spolu se svým otcem Antonínem Hasoněm (viz foto na obalu) a bratry, posledními sloupskými zvoníky. Tato rodinná tradice je natolik silná, že i v dnešní době, kdy (jak je psáno výše) mají zvony automatické vyzváněče, jednou v roce, na Dušičky, zvoní Pavel na zvon Maria ručně. Je to dáno pověstí, která se v jejich rodině

nové hruškové srdce pouze na dvou osách s nejmenší výpustkou od palice... Pokud možno může být zvon i pootočen.

Druhý doklad o kontrole a zkoušce je ze 17. listopadu 1972. Vybírám opět jen některé části, abych vás moc nezatěžoval odbornými termíny:

Samostatně v jedné věži visí zvon vídeňského mistra Johanna Josefa Perengera z roku 1753 průměru 1275 mm, váhy 12 q. Visí na krásné dubové samostatné vysoké, dobře konstruované zvonové stolici s původním technickým vybavením. Bohužel v posledních dvaceti létech byl zvon značně ve věnci vytlučen a nyní je mnoho v závěsu uvolněn... Druhá věž, volná, má rovněž dobře konstruovanou dvoumístnou dubovou krásnou zvonovou stolici s rozpětím 118-128 cm, 100-108 cm. Třebaže zde byly v roce 1928 ulity dva zvony melodicky laděné na tónech f1 990 kg, g1 581 kg, doporučuje podepsaný vrátit se k původnímu zde harmonickému ladění tří zvonů, kterému taky odpovídá zvonová stolice a záznam o rekviraci zvonů za první světové války, kdy byly rekvírovány zvony cca 700 a 300 kg. Proto podepsaný doporučuje volit Janáčkův kvartsextakord, který pro Moravu považoval Leoš Janáček za zvláště šťastný. V daném případě by se odlily dva zvony na tónech g1 650 až 700 kg, h1 300 až 340 kg. Tím by bylo dosaženo původního ladění, jaké od 18. století ve Sloupě bývalo – d1-g1-h1.

Na titulní straně obalu je detail reliéfu na zvonu Maria, na třetí straně obalu je mimo jiné i původní dřevěná hlava, ke které mi zvonař Petr Rudolf Manoušek napsal: *Na snímku je dřevěná hlava (také nazývaná "hlavice"), můžete se setkat i s názvem "dřevěný závěs", nebo ve starší české literatuře "jařmo". Německá odborná literatura používá výhradně termín "holzglockenjoch", naproti tomu v angličtině se užívají dva rovnocenné názvy " yoke" nebo "headstock". V českých zemích se můžete setkat také s železnými závěsy, tj. svařenci z ocelových profilů (odtud názvy "traverza" nebo "železný závěs"). Pro litinové konstrukce se u nás používá stejný název, tj. železný závěs. V Německu je tento způsob instalace zvonu naprosto nepřijatelný, v Anglii se stále vyrábějí litinové závěsy pod názvem "steel-headstock".*

K doplnění zvonů po druhé rekviraci došlo v roce 1988. Tentokráte byla zakázka svěřena zvonaři Josefu Tkadlecovi z Halenkova. Narodil jsem narazil na kostelní účty z našeho kostela. Součástí účtů z roku 1890 byl i inventář kostela, kde jsou mimo mnohých dalších věcí (o nichž si povíme v některém dalším čísle) zapsány i tehdejší sloupské zvony: jeden o váze 20 centů a 75 kg, jeden o váze 10 centů a 68 kg, jeden o váze 5 centů a 75 kg, zvonek nad presbytářem, umíráček, 5 oltářních zvonků a zvonek u sakristie. Zde je nutné upozornit, že váhy a průměry jednotlivých zvonů se v dokumentech dost liší.

Zápis ve farní kronice z roku 1909 popisuje opravu zvonu svatý Antonín:

Jelikož prostřední 7 metráků vážící zvon „sv. Antonín“ při zvonění byl poškozen, to je dostal lom a po delší době povážlivě chraptěl, bylo poškození toto na začátku října 1909, jelikož jsou zvony u pojišťovny Rianione Adriatica di Sicusta v Terstu proti lomu a ohni pojištěny, jednatelství zmíněné pojišťovny v Brně oznámeno. Jednatelem byl touž dobou důstojný pán Dr. Karel Eichfer, emeritní katech v Brně.

Hned za tři dny dostavil se na pokyn jednatelství pojišťovny zvonařské firmy Ad. Hillera vdova a syn v Brně zřízenec, za účelem zjištění hlasu zvonu a výměry velikosti poškozeného zvonu. Jmenovaná firma dala se ihned do práce, takže nový zvon byl již 16. října vysocedůst. panem Jakubem Kapustou pralatem a custosem exel. Path. Brün (dne 16. října) subinvocatione Si. Josefi posvěcen a dne 30. října na věži zavěšen. Veškeré výlohy s přelitím zvonu spojené uhradila pojišťovna. Z kostelního zaplacen pouze přívoz nového zvonu z Rájce, úprava lešení k vytažení zvonu a odměna dělníkům při zavěšování zvonu působícím, jakož i dovoz lomeného, starého zvonu do Rájce. Kteréžto výlohy obnášely 31 korun. Podotknouti dlužno, že výše jmenovaná pojišťovna se při výměně poškozeného zvonu velice ochotně zachovala, bez větších námitek a neb komission zkoumání, musí-li býti poškozený zvon přelit, nebo ne.

Josef Sychra farář

Následující zápis je také z farní kroniky a popisuje rekviraci sloupských zvonů za I. světové války.

Když trvala světová válka, mezi jinými rekvisicemi rekvirovány též kostelní zvony. Když prvé v duplum sepsány a na biskupskou konsistoř a c.k. ministerstvo zaslány byly soupisy všech kostelních zvonů ve

Sloupě a v Němčicích, byly oba němčické zvony ponechány pro svou starobylost (z roku 1519 a 1551) a ze sloupských ponechány jen největší - Maria - o váze 1120 kg - průměr 126 cm a nejmenší umíráček z roku 1731 - průměr 23 cm. Ostatní 3 měly býti odevzdány. Dne 2. května 1917 přišel komissář ministerský - tesařský mistr Kraml, aby zvony odebral. Jelikož umíráček měl nejasný hlas a patrně by dlouho již nebyl vydržel, přemluvil farář komissáře, aby místo pozdvihovánku, jenž měl býti rekvirován, vzal raději umíráček. Tak pozdvihovánek na malé věžce nad oltářem, jehož ve všední dny se užívá také ku svolávání k službám Božím zůstal, a tím ušetřen byl kostelu zároveň náklad s pořízením nového zvonku ku zvonění všedního dne.

Rekvirovány tedy: dva prostřední zvony - větší průměr 107 cm, váhy 685 kg, za odhadnutou cenu 2 740 korun a druhý, menší o průměru 82 cm a váhy 310 kg, za odhadnutou cenu 1 240 korun a třetí umíráček o průměru 23 cm, váhy 10 kg za odhadnutou cenu 40 korun. Vše v úhrnné ceně 4 020 korun, kterážto cena však vyplacena nebyla, nýbrž dle přání nejdůst. bisk. konsistoře i c.k. ministerstva kultury, byla ponechána půjčkou státu na VI. válečnou půjčku, splatnou v roce 1922.

Vypukliny a nápisy na zvonech odebraných, popsány jsou níže.

Touha mít náhradu za odvezené zvony byla velká. Pomoci k nim měl i takzvaný „Zvonový fond“, do kterého se vkládaly nejen dary od poutníků a místních farníků, ale i finance z válečných půjček. V dubnu roku 1928 obnášel 7 229,96 Kč. V té době byl sloupským farářem P. František Geduš a kostelními hospodáři Jan Ševčík a František Jedlička.

Na nové zvony, které by doplnily ty stávající, se čekalo právě až do roku 1928 (i když ne tak docela – viz níže). Pochopitelně se při jejich výběru zachovávala určitá pravidla, aby pak souzvuk všech zvonů byl pro uši příjemný. Starý zvon Maria má ladění d1, takže bylo rozhodnuto, že další dva zvony mají mít ladění f1 a g1, aby tak tvořily harmonicko-melodické ladění, které tvoří začátek chvalozpěvu Te Deum. Jako zvonařská dílna, která nové zvony ulije, byla vybrána z Brna – Husovic, jejimiž zástupci byli Josef a Rudolf Manouškovi.

cm). Tyto čtyři byly zařazeny do skupiny A a podle stvrzenky číslo 80, ze dne 14.4.1942 také odvezeny (uvedené váhy – 990, 581, 29 a 15, tedy celkem 1615 kg). Další dva doklady se týkají firmy, která měla zvony sejmout. V tom prvním ze dne 19.3.1942 píše tehdejší sloupský farář P. Eduard Pufberger, že: *„Oznamuji, že sejmutí zvonů ve Sloupě provede fa K.J. Hasoň, zámečnictví ve Sloupě, okamžitě, jakmile si obstará potřebný kladkostroj a dostatečně pevná lana.“* To se zjevně nelíbilo Okresnímu úřadu v Boskovicích, který dne 24. 3. 1942 odeslal následující odpověď: *„K Vašemu sdělení ze dne 19. 3. 1942 Vám oznamuji, že sejmutí zvonů provede firma Ing. K. Mackerle z Jevíčka a není třeba, abyste podnikali jakékoliv další opatření. Jakmile bude sejmutí provedeno, oznamte sem obratem kdy se tak stalo, počet zvonů a váhu, jakož i označení vagónu.“* K sejmutí nakonec došlo 2. a 3. dubna 1942 a 3. dubna je odvezli (viz fota na obálce) na stanici do Blanska a odtud pak 7. dubna na vagóně číslo 32020 po železnici do Ostravy.

Protože ne všechny takto odvezené zvony se dostaly až do Německa a byly zpracovány v průmyslu, došlo později na Moravě i v Čechách k mnoha pokusům tyto zvony najít a navrátit zpět. Také místní farní úřad tento pokus uskutečnil, bohužel se však naše zvony nepodařilo vypátrat.

Zvony je nutné udržovat a po čase odborně zkontrolovat, aby se odhalily případné vady vzniklé jeho provozem. Zvonař Petr Rudolf Manoušek mi mimo jiné zaslal i dva doklady o těchto kontrolách. Ta první se uskutečnila 14. října 1948. Ze zprávy vybírám:

Na věži v dubové stolici zvon z roku 1753 zhotovený zvonařem Johannem Josefem Perengerem ve Vídni a má průměr 1275 mm. Má dřevěnou dubovou korunu, srdce s příliš těžkou a na dlouhé výpustce upravenou kotvou. Toto srdce nebije do správného okruhu a má tříosový závěs. Ložiska zdají se být o dvou zubech a hodně opotřebovaná.

Při zkoušce akustické, vykonané pomocí přesných ladiček Edelmanových a Bartelmesových zjištěn tento výsledek: nárazový tón d1 (-0,5)...Resonance je velmi příjemná a uspokojivá, i když není velká vzhledem k tomu, že zvon je pouze lehkého žebra...Krajně nutné však je, aby starý zvon byl převěšen, dána mu vhodná segmentová ložiska a

Wilhelmsburg - Veringkanal, Neuhoferstr. 5, nebo firma Norddeutsche Affinerie, jenž měla skladiště v Hamburg-Wilhelmsburg - Müggenburger-Kanal. Podle archivních dokumentů zůstalo v ústřední sběrně v Praze (akce prakticky skončila rokem 1942) ještě kolem 277 tun zvonů kategorie B a C (asi 2184 zvonů), které do Německa nikdy odeslány nebyly a po skončení války jsou odesílány zpět původním majitelům. Z toho vyplývá fakt, že pokud zvony nebyly k nám do Sloupa navráceny, je prakticky jisté, že byly zužitkovány v Hamburku. Další údaj v nich uvádí, že z předválečného počtu zvonů jich zbylo v Čechách 13 a na Moravě 6 procent. A na závěr této obecnější části ještě jedna zajímavost. Mimo zvony byly rekvirovány i hodinové cimbály, což se nás však netýkalo.

To, co jste právě přečetli, možná trochu zpochybňuje zápis v obecní kronice z roku 1942: *Odvádění zvonů. Zvony zakoupené po první válce byly v dubnu odmontovány a odvezeny. Montáž prováděli vojáci. Zásahem majitelky velkostatku Rájce byl ponechán ten nejstarší a největší. Ani „pozdvihovák“, tj. ten, který zvoní při pozdvihování, nenechali. Po válce byl nalezen v brněnské zbrojovce. Není jisto, byl-li to ten pravý. Ostatní se nenašly. Po odmontování byly zvony spuštěny kladkostroji přímo na podstavený vůz a druhý den odvezeny na nádraží. Podařilo se mi zachytit několik momentů na fotografii.* Ze zápisu vyplývá, že byl dopsán dodatečně (po válce) a jedna z fotografií ukazuje zvon usazený na kládách před kostelem, což ale zase nesouhlasí s výše uvedeným zápisem.

Z dochovaných dokumentů se nejprve podíváme na Ohlašovací list pro bronzové zvony (i když všechny zvony byly ze zvonoviny), sepsaný 30. 12. 1941. Jak jste se již dozvěděli, bylo nutné zdůvodnit, proč nebyly stávající zvony odvezeny už v první světové válce. Cituji: *Za války 1914 – 1918 byly tři zvony ponechány z piety k paní hraběnce Karolíně Roggendorfové, která svým nákladem kostel postavila a také svým nákladem vším potřebným opatřila.* Prvním zvonem byl onen „hrubý“, největší, o průměru 125 cm (původně psáno 1,26 m) a výšce 90 cm z roku 1753, který jako jediný byl zařazen do skupiny D. Dalším byl umíráček o výšce asi 40 cm a stejném průměru a sanktusník o výšce 30 cm a průměru 25 cm. K nim dopsány ještě oba zvony z roku 1928 (výška 120, průměr 85 cm a výška 105, průměr 75

Dodací lhůta byla stanovena do 20. května a součástí smlouvy byla i desetiletá záruka firmy. Předběžná cena činila 41 650 Kč za dva zvony a včetně dalšího příslušenství byla celková částka odhadnuta na 46 500 Kč. Polovinu bylo třeba uhradit při objednávce, zbytek po dodání a předložení účtů. Dne 24. července 1928 byly zvony prohlédnuty a přezkoušeny v dílně, 30. července pak proběhla kolaudace ve Sloupě.

A nyní pár slov ke zvonařskému rodu Manoušků. Zakladatelem jejich tradice a tvůrcem našich zvonů byl Rudolf Manoušek starší, který se narodil 24. 4. 1881 v Habrůvce u Křtin. Vyučil se v Adamovských strojírnách a po pobytu v cizině, kde se seznámil s výrobou zvonů zakládá roku 1908 vlastní firmu Rudolf Manoušek & spol. v Brně Husovicích. Po jeho smrti v roce 1951 přebírá firmu Rudolf Manoušek mladší a v rodinné tradici dnes pokračuje Petr Rudolf Manoušek.

Další informaci kolem nových zvonů z roku 1928 budeme opět čerpat ze sloupské farní kroniky: *Dva nové zvony v náhradu za odebrané v roce 1917 byly pořízeny v roce 1928 – dílem z darů farníků, dílem sbírkami v kostele, dílem z darů dobrodinců - za 42 223,70 kč., které slavně posvěceny byly nejd. panem arcikněžem T. Navrátilem z Hodonína dne 4. srpna 1928 - za přítomnosti 10 kněží a zástupce p. knížecího patrona, Mir. Karla Belerediho z Líšně - kazatel byl p. Josef Radolecký z Únanova u Znojma. Lidu přítomno bylo asi 10 000.*

V již zmiňovaném Diecézním archivu rajhradském jsem ve fondu E 82 – Biskupská konzistoř Brno (karton 2289, signatura S 56, inventární číslo 9537) našel dva následující dokumenty. Ten první dokument je dopis, který napsal dne 24. ledna roku 1936 horník Fabián Horák, bytem Brno – Dornych čp. 7:

Biskupství v Brně

Stížnost

Daroval jsem roku 1923 farnímu úřadu ve Sloupě jeden zvon. Po čase zvon byl prodán bez jakéhokoliv mého vědomí. Svědkové při přijímání zvonu: P. František Geduš, děkan a farář ve Sloupě. Dále p. Jaroslav Jeřábek, kaplan ve Sloupě.

Prosím Slavné Biskupství, by věc řádně vyšetřilo, jakým způsobem

jsou oprávněni něco takového provést.

Prosím o vyrozumění této věci. Znamenám se v plné úctě

Biskupská konzistoř v Brně požádala o vysvětlení tehdejšího sloupského pana faráře P. Eduarda Pufbergera. Ten ve svém dopise z 11. února 1936 píše:

Když v roce 1928 byly pro poutní kostel ve Sloupě pořizovány zvony nové, a když bylo zjištěno, že k novým zvonům zvon panem Horákem darovaný svým tónem naprosto se nehodí a že by tedy byl odsouzen k věčnému mlčení, zaslal tehdejší sloupský farář vdp. František Geduš zvonek pana Horáka firmě Manoušek a spol., Brno – Husovice, a žádal, by jeho zvonoviny bylo použito při lití nových sloupských zvonů, což jmenovaná firma skutečně učinila. Nebyl tedy zvonek panem Horákem Sloupu v roce 1923 darovaný (vážil prý 36 nebo 38 kg) nějak zašantročen, jak mu snad někdo namluvil, ale hlas jeho zvonku ozývá se stále v nových mariánských zvonech sloupských.

Jak ale dějiny ukázaly, tak ne nadlouho.

Možná jste se v nějakém článku o nuceném odevzdání zvonů setkali s termínem rekvizice. U nás je však vžitý termín rekvirace, takže se ho budeme držet. Než si povíme o druhé rekviraci zvonů u nás, podívejme se na tuto záležitost z obecnějšího a širšího pohledu. V březnu roku 1940 vyšel v Německu zákon o čtyřletém hospodářském plánu na shromáždění neželezných kovů. Podle něj měly být shromážděny bronzové zvony a měděné části budov z území celé Říše a ihned poskytnuty jako materiál pro budoucí potřeby německého zbrojního průmyslu. Výjimky z povinnosti odevzdat zvony, popřípadě měď, příslušelo říšskému ministru hospodářství. V listopadu 1941 vyšlo v Protektorátu Čechy a Morava vládní nařízení o odevzdání zvonů. Následovala jej prováděcí vyhláška nazvaná *Pokyny pro odevzdání zvonů*, která upřesňovala, že se nařízení vztahuje na všechny zvony z bronzu a že druh a účel zvonu nerozhodují. Šlo například o zvony kostelní a klášterní, zvony na hřbitovech, v sadech, ve školách… Vyjmuty byly pouze zvony nezbytně potřebné k signálním účelům a zvony v té době již uložené v muzeích. Každá farnost si mohla ponechat pouze jeden zvon, používaný pro vyzvánění. Tím se měl stát zpravidla zvon nejmenší.

Dalším správním orgánem zapojeným do této akce byly Okresní úřady, které všem vlastníkům rozeslaly formuláře ohlašovacích listů pro bronzové zvony (Meldebogen für Bronzeglocken). Ti v něm vyplňovali údaje o hmotnosti zvonu, průměru, výšce, tónu či ladění, roku ulití či přelití, výrobci, nápisu, použití, způsobu zavěšení a důvodu, proč byl zvon vynechán z rekvirace během první světové války. Vyplněné formuláře se pak shromažďovaly zpět na Okresních úřadech, které je postupovaly památkovému ústavu v Brně (pro Čechy v Praze). Výše zmíněná prováděcí vyhláška roztřídila zvony do čtyř kategorií označených A, B, C, D, přičemž zvony kategorie D byly umělecky i historicky nejcennější a měly být ponechány na svých místech. Pokud měl vlastník zvon kategorie D, nevztahovalo se na něj ani nařízení o ponechání nejmenšího zvonu. Naopak zvony kategorie A (což byly povětšině zvony z první poloviny 20. století), byly určeny k okamžitému zpracování. Jednotlivé zvony bylo nutné označit. Kategorie A zeleným pruhem, kategorie B žlutým a kategorie C červeným pruhem. Pruh měl být 10 cm široký a 20 cm dlouhý. Umístěn byl zpravidla odshora přes čepec zvonu na jeho bok. Dále se mělo na boku zvonu uvést místo a okres, odkud zvon pocházel, a vlastník. V ústředních sběrnách, tzv. Zentralsammelstellen, pro nás v Ostravě (hlavní pak v Praze), dostal zvon další značku, většinou namalovanou bílou barvou. V Ostravě měla tvar "P/O 0000" (Protektorat/Ostrau, identifikační číslo). Roztřídění mělo jako konečný termín stanoveno datum 15. února 1942.

Zvony z Moravské Ostravy se nejprve převezly vlaky do Prahy, kde vznikl tzv. Hauptsammellager für Metalle in Prag. Zde byly na ploše asi 5000 m² soustředěny zvony kategorií A, B, C z celého protektorátu. Poté je na lodích po Vltavě a Labi odvezli do Německa. Tuto část přepravy měla na starosti instituce s názvem Říšský úřad pro železo a kovy (Reichsstelle für Metalle, respektive Reichsstelle für Eisen und Metalle) z Berlína. Při nakládání na lodě platilo, že nejprve se nakládaly zvony nejméně cenné - kategorie A a zvony kategorie B a C tvořily „rezervu“. Od července 1942 do srpna 1942 odplulo z přístaviště Praha-Maniny pět lodí s nákladem 9801 zvonů o celkové hmotnosti 1562,926 tuny. Adresátem měla být buď firma Zinnwerke Wilhelmsburg GmbH, která je následně soustřeďovala v Hamburg-